BÆREDYGTIGT FORBRUG OG BÆREDYGTIG PRODUKTION

Dette faktablad forklarer, hvad bæredygtigt forbrug og bæredygtig produktion er, og skitserer EU's indsats for at nå disse prioriterede mål. EU har i denne tid med hastige klimaforandringer og stigende efterspørgsel på energi og ressourcer indført en række politikker og initiativer med sigte på bæredygtigt forbrug og bæredygtig produktion. De seneste initiativer, herunder den europæiske grønne pagt, handlingsplanen for den cirkulære økonomi og aftalen om ren industri, har til formål at gøre produkter egnede til en klimaneutral, ressourceeffektiv og cirkulær økonomi.

RETSGRUNDLAG

— Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF): I artikel 11 hedder det, at miljøbeskyttelse skal integreres i EU's politikker, navnlig med henblik på at fremme en bæredygtig udvikling. I artikel 191 og 192 fastsættes målene for EU's miljøpolitik og de beslutningsprocedurer, der anvendes til at virkeliggøre dem. Artikel 193 giver medlemsstaterne mulighed for at indføre strengere miljøbeskyttelsesforanstaltninger, så længe de er i overensstemmelse med traktaterne.

MÅL

Det overordnede mål med EU's politikker for bæredygtig produktion og bæredygtigt forbrug er at fremme bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre ved hjælp af varer og tjenesteydelser, som ikke forurener, og som er ressource- og energieffektive, økonomisk levedygtige og sikre for arbejdstagere, forbrugere og lokalsamfund.

Målet om at sikre bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre er nedfældet i FN's verdensmål for bæredygtig udvikling (verdensmål), navnlig verdensmål nr. 12, da det er afgørende for at opretholde nuværende og fremtidige generationers velfærd. EU er fast besluttet på at gennemføre FN's 2030-dagsorden for bæredygtig udvikling og har gjort bæredygtig vækst til et af sine vigtigste mål. I 2023 udarbejdede Kommissionen en frivillig revision af EU's gennemførelse af verdensmålene.

EU har indført en række strategier til fremme af bæredygtig produktion og bæredygtigt forbrug, herunder følgende:

— Handlingsplanen for bæredygtigt forbrug, bæredygtig produktion og en bæredygtig industripolitik fra 2008, hvis formål var at forbedre produkters miljøpræstationer gennem hele deres livscyklus, øge forbrugernes bevidsthed om og efterspørgsel efter bæredygtige varer og produktionsteknologier, fremme innovation i EU's industri og tage fat på internationale aspekter såsom handel og standarder.

— EU's grønne pagt og navnlig handlingsplanen for den cirkulære økonomi fra 2020 og dens politiske ramme for bæredygtige produkter. To af dens vigtigste mål er

at gøre bæredygtige produkter til normen i EU og sætte forbrugere og offentlige indkøbere i stand til at prioritere bæredygtigt forbrug. For yderligere oplysninger om EU's indsats for cirkularitet se 2.4.6.

— Aftalen om ren industri fra 2025, som har til formål at samle klimaindsatsen og konkurrenceevnen under én overordnet vækststrategi. Den omfatter navnlig opnåelse af en helt CO_2-fri EU-økonomi senest i 2050 (med et mellemliggende mål om en nettoreduktion af drivhusgasemissionerne på 90 % senest i 2040) og mobilisering af over 100 mia. EUR til støtte for ren produktion i EU.

RESULTATER

A. Dekarbonisering af EU's økonomi

I overensstemmelse med de mål om klimaneutralitet, der er fastsat i den europæiske klimalov, har EU's politikker til formål at gøre EU's industriproduktion CO_2-fri. For yderligere oplysninger om EU's indsats for at afbøde klimaændringer se desuden 2.4.2.

EU's emissionshandelssystem (ETS) har siden 2005 været hjørnestenen i EU's dekarboniseringsindsats. Det er en lofts- og handelsordning, hvor anlæg, der er omfattet af anvendelsesområdet, køber eller modtager begrænsede drivhusgasemissionskvoter og kan handle indbyrdes med eventuelle uudnyttede kvoter. ETS anvendes i øjeblikket i flere CO_2-intensive industrisektorer, navnlig energi, stål, aluminium, kemikalier og papir. I 2023 havde EU ETS bidraget til at nedbringe emissionerne fra europæiske kraftværker og industrianlæg med ca. 47 % i forhold til 2005-niveauet.

ETS suppleres af kulstofgrænsetilpasningsmekanismen (CBAM), der blev indført i 2023 for at forhindre miljødumping og tilskynde til bæredygtig produktion på verdensplan. CBAM kræver, at importører af CO_2-intensive produkter betaler en yderligere "CO_2-pris" for at give samme betingelser for EU-producenter og producenter uden for EU, der er underlagt mindre strenge miljøstandarder. Efter en overgangsperiode mellem 2023 og 2025 trådte CBAM fuldt ud i kraft den 1. januar 2026, og den vil generere indtægter til EU-budgettet.

Desuden fremmer EU et gunstigt miljø for fremstilling og udbredelse af nettonulteknologier (eller "rene" teknologier). Forordningen om nettonulindustri (forordning (EU) 2024/1735) fastlægger en strømlinet ramme for at sikre adgang til en sikker og bæredygtig forsyning af nettonulteknologier, herunder ved at øge EU's kapacitet til at fremstille sådanne teknologier.

EU sigter mod at øge efterspørgslen efter rene teknologier gennem en række initiativer.

— Det har investeret 275 mia. EUR i projekter om ren energi inden for rammerne af programmerne NextGenerationEU og REPowerEU.

— Kommissionen har foreslået en retsakt om industriel fremskyndelse, som vil indføre lavemissionskriterier og "Made in Europe"-kriterier for CO_2-intensive produkter i forbindelse med offentlige udbud samt hurtigere tilladelsesprocedurer for dekarboniseringsprojekter. Den bør gennemføres på en måde, der begrænser den administrative byrde og tager hensyn til SMV'er.

— Kommissionen har vedtaget rammebestemmelser for statsstøtte i forbindelse med aftalen om ren industri for at lette dekarboniseringen af industrien og fremskynde udbredelsen af ren energi.

B. Miljømærkning og energimærkning

EU-miljømærket er en frivillig ordning, der anerkender produkter og tjenesteydelser, som opfylder bestemte miljøkriterier. Ordningen, som blev indført i 1992, anvender et blomsterlogo for at gøre det let for forbrugerne at genkende miljøvenlige produkter. Miljømærkeordningen tager produktets samlede livscyklus i betragtning, og mærket er hidtil blevet tildelt rengøringsmidler, apparater, papirprodukter, tøj, produkter til hus og have, smøremidler, plejemidler til mennesker og dyr og tjenesteydelser såsom indkvartering af turister. Formålet med revisionen af forordningen om EU-miljømærket (forordning (EF) nr. 66/2010) i 2009 var at mindske omkostningerne og bureaukratiet i forbindelse med anvendelsen af miljømærket. Kommissionen evaluerede ordningen i 2017 og fandt, at forordningen var relevant og konsekvent, men fremhævede den ringe udbredelse i visse sektorer og potentielle hindringer som følge af omkostninger i forbindelse med overholdelsen.

I 2023 foreslog Kommissionen et direktiv om nye regler om underbygning af grønne anprisninger med henblik på at imødegå falske miljøanprisninger og den omfattende udbredelse af offentlige og private miljømærker. Sammen med direktivet for så vidt angår styrkelse af forbrugernes rolle i den grønne omstilling (direktiv (EU) 2024/825) søger de nye regler at indføre en ramme for miljøanprisninger og -mærker med det formål at bekæmpe grønvaskning.

Ved direktiv 92/75/EØF om angivelse af energiforbrug blev der indført en energimærkningsordning for husholdningsapparater. EU-energimærket er siden blevet en bredt anerkendt og respekteret vejviser for fabrikanter og forbrugere. I forbindelse med en revision i 2010 blev mærkets anvendelsesområde udvidet til en bredere vifte af produkter, indtil det i 2017 blev erstattet af forordning (EU) 2017/1369 om energimærkning, som fastsætter nye krav. I 2021 blev fem produktgrupper (køleskabe, opvaskemaskiner, vaskemaskiner, TV-apparater og lamper) "omskaleret" til et nyt system til vurdering af energieffektivitet, hvor den øverste kategori "A" oprindeligt ikke blev benyttet for at tilskynde til udvikling af endnu mere energieffektive modeller. Formålet med denne ændring er at gøre det muligt for forbrugerne at gennemskue, hvilke produkter der er mest energieffektive.

C. Politikker for miljøvenligt design og bæredygtige produkter

Målet med at fastsætte EU-krav for miljøvenligt design er at sikre teknisk forbedring af bæredygtige produkter. I 2024, efter handlingsplanen for den cirkulære økonomi og inden for rammerne af den europæiske grønne pagt, trådte forordning EU 2024/1781 om miljøvenligt design for bæredygtige produkter i kraft og erstattede det tidligere direktiv 2009/125/EF om miljøvenligt design fra 2009. Forordningen indebar en forbedring i forhold til den tidligere retsakt ved (med nogle få undtagelser) at finde anvendelse på alle fysiske produkter og ved at fastsætte nye præstations- og informationsbestemmelser. Blandt de nye elementer i forordningen er det "digitale produktpas", et forbud mod destruktion af usolgte tekstiler og fodtøj samt obligatoriske grønne offentlige udbud for visse produkters vedkommende.

Desuden er "retten til reparation" et centralt element i direktivet om fælles regler til fremme af reparation af varer (direktiv (EU) 2024/1799), som trådte i kraft den 30. juli 2024. Dette direktiv forpligter fabrikanterne til at levere rettidige og omkostningseffektive reparationstjenester og oplyse forbrugerne om deres ret til at få defekte varer repareret frem for at skifte dem ud.

D. Ordningen for miljøledelse og miljørevision (EMAS)

EMAS er et forvaltningsredskab, der sætter virksomheder og andre organisationer i stand til at evaluere, registrere og forbedre deres miljøpræstationer. I 2009 skete der med vedtagelsen af en ny EMAS-forordning (forordning (EF) nr. 1221/2009) en væsentlig ændring af EMAS med det formål at tilskynde organisationer til at lade sig registrere hos EMAS. Denne revision af EMAS-forordningen har forbedret ordningens anvendelighed og troværdighed og styrket dens synlighed og rækkevidde.

E. Grønne offentlige indkøb

Grønne offentlige indkøb er en frivillig politik, som hjælper offentlige myndigheder med at købe produkter og tjenesteydelser med en mindsket miljøpåvirkning. Dens sigte er at lede markedet i retning af grønnere produkter og tjenesteydelser og mindske miljøvirkningerne af offentlige myndigheders aktiviteter. Siden 2014 har EU's ramme for offentlige udbud forenklet de relevante procedurer og tilskynder til en bredere anvendelse af grønne offentlige indkøb for at støtte overgangen til en ressourceeffektiv lavemissionsøkonomi. EU's ramme for offentlige udbud omfatter:

— direktiv 2014/24/EU om offentlige udbud

— direktiv 2014/25/EU om fremgangsmåderne ved indgåelse af kontrakter inden for vand- og energiforsyning, transport samt posttjenester

— direktiv 2014/23/EU om tildeling af koncessionskontrakter.

Medlemsstaterne gennemfører grønne offentlige indkøb ved hjælp af nationale handlingsplaner. I 2008 offentliggjorde Kommissionen en meddelelse med titlen "Offentlige indkøb for et bedre miljø", der beskrev en række foranstaltninger, som skulle træffes for at støtte medlemsstaternes og individuelle ordregivende myndigheders gennemførelse af grønne offentlige indkøb. Som et resultat heraf er der blevet udviklet EU-kriterier for grønne offentlige indkøb som en del af den frivillige tilgang til sådanne indkøb. Der er til dato offentliggjort 14 sæt af kriterier for grønne offentlige indkøb for udvalgte sektorer såsom transport, IT-udstyr til kontorbrug, rengøringsmidler og -tjenesteydelser, bygningsarbejder, varmeisolering samt haveprodukter og -tjenesteydelser.

F. Inddragelse af interessenter

EU anlægger en samarbejdsbaseret tilgang til at fremme en omstilling til mere bæredygtige produktionsmønstre med det formål at udveksle bedste praksis og tackle udfordringer i specifikke økonomiske sektorer. Sådanne initiativer til inddragelse af interessenter omfatter:

— den europæiske interessentplatform for cirkulær økonomi

— byggeforummet på højt plan

— planen for omstillingsforløbet for turisme

— EU's platform om fødevaretab og madspild

— EU's adfærdskodeks for ansvarlig forretnings- og markedsføringspraksis.

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

A. Støtte til bæredygtig produktion og bæredygtigt forbrug

Parlamentet har siden handlingsplanen for bæredygtigt forbrug, bæredygtig produktion og en bæredygtig industripolitik fra 2008 genbekræftet sin støtte til bæredygtige produktions- og forbrugsinitiativer gennem en række beslutninger.

— I sin beslutning om længere levetid for produkter: fordele for forbrugere og virksomheder (4. juli 2017) opfordrede Parlamentet Kommissionen til at forbedre oplysningerne om produkters holdbarhed ved at overveje at lancere et frivilligt EU-mærke, der navnlig skulle omfatte produktets holdbarhed, dets miljødesignmæssige egenskaber, mulighed for opgradering i takt med tekniske fremskridt og reparationsvenlighed.

— I sin beslutning af 31. maj 2018 om gennemførelsen af direktivet om miljøvenligt design (2009/125/EF) (31. maj 2018) opfordrede Parlamentet Kommissionen til at afsætte tilstrækkelige ressourcer til processen for miljøvenligt design i betragtning af de store fordele, som lovgivningen indebærer for EU. Det anmodede også Kommissionen om at undersøge, hvorvidt de nuværende miljødesignmetoder lader sig anvende i forbindelse med andre produktkategorier ud over energirelaterede produkter, og om at fremsætte forslag til ny lovgivning.

— I sin beslutning om den nye handlingsplan for den cirkulære økonomi (10. februar 2021) understregede Parlamentet, at bæredygtige, cirkulære, sikre og ugiftige produkter og materialer bør være reglen og ikke undtagelsen på EU-markedet og bør ses som det umiddelbare valg, der er attraktivt, økonomisk overkommeligt og tilgængeligt for alle forbrugere.

— I sin beslutning om aftalen om ren industri (19. juni 2025) understregede Parlamentet vigtigheden af at øge investeringerne i fremstilling af ren teknologi og understregede behovet for at stimulere efterspørgslen efter rene produkter gennem offentlige og private indkøb, herunder gennem frivillige mærker for industriprodukters CO_2-intensitet. I beslutningen opfordres Kommissionen endvidere til at undersøge, hvad der ellers kræves for at sikre efterspørgslen efter rene produkter fremstillet i EU.

Parlamentet har desuden spillet en vigtig rolle i den gradvise indførelse af grønnere bestemmelser i direktiverne om offentlige indkøb. Ved revisionen af disse direktiver i 2014 støttede Parlamentet blandt andet indførelsen af det nye kriterium om "det økonomisk mest fordelagtige bud" i udbudsproceduren. Dette giver offentlige myndigheder mulighed for at lægge mere vægt på kvalitet, miljømæssige overvejelser, sociale aspekter og innovation, mens de samtidig tager hensyn til pris og livscyklusomkostningerne ved de indkøbte varer eller tjenesteydelser. Herudover vedtog Parlamentet i september 2025 en beslutning om den kommende revision af direktiverne om offentlige udbud. Heri anerkender det, at grønne offentlige indkøb

gennemføres i varierende grad i medlemsstaterne, og opfordrer til at udnytte EU's ramme for offentlige indkøb, som støtter bæredygtige varer og tjenesteydelser.

B. Parlamentets bidrag til bæredygtighed

Desuden sigter Parlamentet selv mod at indføre mere bæredygtige forbrugs- og indkøbsmønstre. I 2004 indførte Parlamentet et miljøledelsessystem i overensstemmelse med EMAS. Det opnåede ISO 14001:2004-certificering og EMAS-registrering i 2007. I 2019 fastsatte Parlamentet et mål om senest i 2024 at reducere sine drivhusgasemissioner pr. person med mindst 40 % i forhold til 2006 og at spore andre klimapræstationsindikatorer såsom emissioner fra persontransport, anvendelse af vedvarende energi og energiforbrug. Ifølge EMAS-miljøredegørelsen for Parlamentet for 2025 var Parlamentets drivhusgasemissioner pr. person allerede faldet med 48,29 % mellem 2006 og 2024.

I november 2024 besluttede Parlamentet at træffe yderligere foranstaltninger for at forbedre sin miljøpolitik og at fastlægge nye mål for 2024-2029, herunder:

— at mindske drivhusgasemissioner med mindst 55 % senest i 2029 (i forhold til 2006)

— at nedbringe sit energiforbrug med 55 % (i forhold til 2012)

— at øge andelen af vedvarende energi til 80 % af det samlede energiforbrug

— at mindske sit papirforbrug med 85 % (i forhold til 2012)

— at forbedre biodiversiteten ved at kortlægge og fremme grønne områder, genanvendelse og lokale plantearter.

Selv om Parlamentet inden for rammerne af EMAS siden 2016 har kompenseret alle de emissioner, der ikke kan nedbringes – og dermed er den eneste 100 % CO_2-neutrale EU-institution – erklærede det i sin beslutning af 14. maj 2020, at det ville gå foran med et godt eksempel og pålagde sit Præsidium at udforme en strategi for at blive CO_2-neutralt inden 2030 ved hjælp af interne foranstaltninger (dvs. uden at kompensere). Parlamentets studie om CO2-neutralitet, der blev offentliggjort i september 2020, beskriver foranstaltninger til reduktion af drivhusgasemissioner på kort, mellemlang og lang sigt, som vil sætte Parlamentet i stand til at reducere sit CO_2-fodaftryk drastisk for at opnå CO_2-neutralitet.

Parlamentet anvender også en politik for grønne offentlige indkøb. I juni 2017 offentliggjorde Parlamentet et studie om grønne offentlige indkøb, som ser på den nuværende anvendelse af og mulighederne for grønne offentlige indkøb i EU i forbindelse med og som opfølgning på Kommissionens EU-handlingsplan for den cirkulære økonomi. Studiet påviste miljømæssige fordele for borgerne og gevinster for beskæftigelsen og økonomien som helhed på EU-plan.

Dette faktablad er udarbejdet af Europa-Parlamentets Temaafdeling om Omstilling, Innovation og Sundhed. Du kan finde yderligere oplysninger om dette emne på webstedet for Udvalget om Miljø, Klima og Fødevaresikkerhed (ENVI).

Axel GRISLIN
04/2026